

EIERSKAPSKONTROLL AV
VIGO IKS

VIGO IKS

ROGALAND FYLKESKommUNE
FEBRUAR 2019

INNHOOLD

Innhold	3
Sammendrag	4
Høringsuttalelser	6
Rapporten	7
1 Innledning	8
1.1 Formål og problemstillinger	8
1.2 Kontrollkriterier og metode	8
2 Fakta og vurderinger.....	9
2.1 En oversikt over Vigo IKS.....	9
2.2 Kontrollkriterier i IKS-loven og selskapsavtalen.....	11
2.3 Fylkeskommunens prinsipper for godt eierskap.....	11
2.4 Fylkeskommunens regler for eierstyring og selskapsrapportering	12
2.5 KS Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll.....	13
2.6 Eierstyringen av Vigo IKS.....	14
Vedlegg	18

SAMMENDRAG

BAKGRUNN

Kontrollutvalget i Sør-Trøndelag fylkeskommune bestilte i 2017 en selskapskontroll av Vigo IKS. I den forbindelse ble de andre eierne invitert til å delta i selskapskontrollen og gjennomføre egne eierskapskontroller av selskapet. Kontroll- og kvalitetsutvalget i Rogaland fylkeskommune sluttet seg til dette. Det er Revisjon Midt-Norge SA som står for selskapskontrollen av selve selskapet.

OPPDRAGET

Prosjektets formål er å vurdere hvordan Rogaland fylkeskommune følger opp sitt ansvar som eier av Vigo IKS.

HOVEDBUDSKAP

Selskapets mål er klart definert i selskapsavtalens formålsparagraf. Styrevalgprosessen sikrer at styret har tilstrekkelig kompetanse med tanke på selskapet. Vi har noen merknader til fylkeskommunens eierstyring.

VIGO IKS

Vigo IKS er et interkommunalt selskap med alle fylkeskommuner og Oslo kommune som deltakere (eiere). Selskapet ble opprettet 01.02.2012. Formålet med selskapet er å utvikle, eie og/eller drifte fylkeskommunenes felles inntaks- og forvaltningssystem for elever og lærlinger.

EIERSTYRINGEN AV VIGO IKS

På bakgrunn av prosjektets karakter har vi ikke gitt anbefalinger. Vi viser heller til vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning (fra november 2018). Det er der gitt en rekke anbefalinger på overordnet nivå. Disse har også relevans for Vigo IKS.

Selskapsavtalen

Selskapsavtalen (2010) er utformet i tråd med kravene i IKS-loven og beskriver mer detaljert om gjennomføring av representantskapsmøter og selskapets styremøter. Det er utarbeidet revidert selskapsavtale (2018) vedtatt av representantskapet, men selskapets formål og ansvarsområde er ikke endret. Selskapsavtalen (2018) ble vedtatt av fylkestinget i Rogaland fylkeskommune 11.12.2018. Ny selskapsavtale vil ikke være gyldig før alle deltakerne har fattet sine vedtak.

Selskapets mål

Selskapets mål er klart definert i selskapsavtalens formålsparagraf. Formål og ansvarsområde relaterer seg kun til fylkeskommunenes felles inntak- og forvaltningssystem for elever/lærlinger (VIGO). Det er en utdypning av selskapets mål i selskapets strategiplan. Selskapets strategier skal også behandles av representantskapet. Dette skjer hvert år ved deres første møte i året.

Fylkeskommunes utøvelse av eierskapet gjennom representantskapet

Fylkeskommunens eierrepresentant i representantskapet er leder av opplæringsutvalget. Vararepresentant er leder i opplæringsavdelingen.

Fylkeskommunen utøver sitt eierskap gjennom representantskapet. Fylkeskommunens eierrepresentant har imidlertid ikke blitt instruert av fylkesutvalget ved viktige saker.¹ En slik instruering er ikke et obligatorisk krav i fylkeskommunens regler for eierstyring. Det synes derfor å kunne være behov for en innskjerping av regelen. Vår vurdering er i tråd med det som fremkom av vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning.

Fylkeskommunens oppfølging og evaluering av selskapet

Fylkeskommunen har etablert regler for oppfølging og evaluering av alle sine selskaper ved sin årlige eierskapsmelding, og fylkeskommunens eierrepresentant holder fylkesordfører og fylkesrådmann orientert om behandlingen av viktige saker i representantskapet. Vi har imidlertid i vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning anbefalt fylkeskommunen å se på om det kan være hensiktsmessig å skille behandlingen av eierskapspolitikken og selskapsrapporteringen. Et slikt skille kan medføre at selskapsrapporteringen får et større fokus. Fylkestinget kan da også ta stilling til om de ønsker en mer utfyllende rapportering om vesentlige selskaper. Hvorvidt Vigo IKS er et slikt vesentlig selskap, blir opp til fylkeskommunen selv å vurdere.

Eiernes styrevalg (2015-2017)

Styret i Vigo IKS består av fem medlemmer med bakgrunn fra utdanning, IT, juridisk og innkjøpskompetanse. Rogaland fylkeskommune har pr. dato ingen styremedlemmer i selskapet. Dette gjelder også varamedlemmer.

Styrevalgsprosessen sikrer at styret har tilstrekkelig kompetanse med tanke på selskapet. Det brukes valgkomite for alle eierne hvor styrets samlede kompetanse vektlegges.

¹ Det har vært noen viktige saker i representantskapet for Vigo IKS. Dette er saker om nytt skoleadministrativt system (Visma) og om ny kostnadsfordeling eierne.

HØRINGSUTTALELSER

Vi mottok eierrepresentantens kommentarer 06.02.2019

Rapporten gjengir fint de innspillene og betraktningene jeg har/hadde om selskapet.

RAPPORTEN

1 INNLEDNING

1.1 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER

Formålet med prosjektet er å vurdere hvordan Rogaland fylkeskommune følger opp sitt ansvar som eier² av Vigo IKS.³

Iht. kontroll- og kvalitetsutvalgets bestilling skal følgende problemstillinger besvares:

- Er eierstyring og selskapsledelse i Vigo IKS i samsvar med gitte anbefalinger og fylkeskommunens forventning?
 - Har eier definert klare mål for selskapet?
 - Utøver fylkeskommunen sitt eierskap gjennom representantskapet?
 - Har fylkeskommunen etablert regler⁴ for oppfølging og evaluering av selskapet, og følges disse?
 - Er styrets virksomhet etablert i samsvar med gitte føringer og anbefalinger?⁵

1.2 KONTROLLKRITERIER OG METODE

Kontrollkriterier er elementer som inneholder krav eller forventninger, og som vi bruker for å vurdere funnene i våre undersøkelser. Kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks. lovverk og politiske vedtak.

Ved dette prosjektet er det tatt utgangspunkt i følgende kilder:

- Lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)
- Selskapsavtale for Vigo IKS
- Fylkeskommunens prinsipper for godt eierskap (overordnede eierstrategier)
- Fylkeskommunens regler for eierstyring og selskapsrapportering
- KS Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

Kontrollkriteriene er nærmere omtalt i rapportens punkt 2.2-2.5.

Metodisk har vi benyttet intervjuer og dokumentgransking. Vi har tatt med nærmere informasjon om eierskapskontroll og metode i vedlegg. Vår samlede vurdering er at metodebruk og kildetilfang har gitt et tilstrekkelig grunnlag til å besvare prosjektets formål og de problemstillinger kontroll- og kvalitetsutvalget vedtok.

² Vi bruker i rapporten begrepene eier og deltaker om hverandre. IKS-loven bruker begrepet deltaker.

³ Kontrollutvalget i Sør-Trøndelag fylkeskommune bestilte i 2017 en selskapskontroll av Vigo IKS. I den forbindelse ble de andre eierne invitert til å delta i selskapskontrollen og gjennomføre egne eierskapskontroller av selskapet. Kontroll- og kvalitetsutvalget i Rogaland fylkeskommune sluttet seg til dette (vedtak 01.06.2017, 22.02.2018 og 31.05.2018).

⁴ I mandatet for eierskapskontrollen står her rutiner. Det bemerkes imidlertid at dette skal være fylkeskommunens regler for eierstyring og selskapsrapportering (jf. fylkeskommunen eierskapsmelding punkt 3.5). Rutiner gjelder administrasjonens arbeid ved oppfølging av selskaper. Fylkeskommunen har gjennom eget eierskapssekretariat etablert rutiner for fylkesrådmannens støttefunksjon i eierskapsforvaltningen.

⁵ Det tenkes her kun på styrevalgsprosessen som ligger under eierne. Selskapets styring er ikke omfattet.

2 FAKTA OG VURDERINGER

2.1 EN OVERSIKT OVER VIGO IKS

Vigo IKS er et interkommunalt selskap med alle fylkeskommuner og Oslo kommune som deltakere (eiere). Selskapet ble opprettet 01.02.2012.

Formålet med selskapet er å utvikle, eie og/eller drifte fylkeskommunenes felles inntaks- og forvaltningssystem for elever og lærlinger. Selskapet deltar også i utvikling av skoleadministrative systemer og drifter to nettsteder, www.Vigoiks.no, med informasjon om bl.a. selskapet og nyheter om utviklingsprosjektene, og www.vilbli.no, med informasjon til elever, foresatte og rådgivere.

Før etableringen av det interkommunale selskapet hadde alle fylkeskommunene i flere år samarbeidet om inntak til videregående opplæring og fagopplæring gjennom Vigo, som var en sentral database for elevdata og inntakssystem for videregående opplæring.

Vigo-samarbeidet ble ledet av Forum for fylkesutdanningsjefer, som også oppnevnte et styre for å følge opp det daglige arbeidet, herunder nytt skoleadministrativt system. Våren 2010 gjennomførte Datatilsynet tilsyn med Vigo-samarbeidet og konkluderte med at samarbeidet mellom de 19 fylkeskommunene ikke var tilstrekkelig formalisert til at styret kunne ivareta de funksjonene det hadde som databehandler og avtalepart. I forbindelse med Datatilsynets gjennomgang ble det også stilt spørsmål ved den juridiske organiseringen av Vigo. Det vil si at Vigo innebar et faktisk samarbeid mellom fylkeskommunene, men at dette samarbeidet ikke var formalisert i henhold til lovgivningen.

Fylkeskommunene valgte å etablere selskapet Vigo IKS i tråd med lov om interkommunale selskaper, IKS-loven av 1999. I Rogaland fylkeskommune godkjente fylkestinget i møte 07.12.2010 (FT-sak 106/10) selskapsavtalen mellom landets fylkeskommuner og Oslo kommune om deltakelse i Vigo IKS. Som medlem av representantskapet fra fylkeskommunen ble valgt leder av opplæringsutvalget. Nestleder i opplæringsutvalget ble valgt som vararepresentant. I dag er dette leder i opplæringsavdelingen.

Vigo IKS er lokalisert i Skien og har en avtale med Telemark fylkeskommune om kjøp av administrative og økonomiske støttefunksjoner. Vigo IKS har fire fast ansatte, i tillegg leies det inn folk på deltid fra forskjellige fylkeskommuner i pågående prosjekter ved behov. Selskapets inntekter er overføringer fra deltakerne (eierne).

Vigo IKS arbeider med utvikling og implementering av nytt skoleadministrativt system (Visma) og samarbeider med Utdanningsdirektoratet om eksamensverktøy.

Selskapsavtalen

Selskapsavtalen har bestemmelser som regulerer ansvar og oppgaver for representantskapet og styret.

Representantskapet i Vigo IKS

Representantskapet i Vigo IKS er selskapets øverste myndighet og består av én representant, med personlig varamedlem, fra alle fylkeskommunene og Oslo kommune. Representantskapet består av både politikere og administrativt ansatte.

Representantskapet skal møtes to ganger i året og behandle saker som

- årsberetning (årsmelding) og årsregnskap
- valg/suppleringsvalg til styret
- overordnede mål og retningslinjer for driften
- årsbudsjett og økonomiplan
- eventuelle låneopptak innarbeidet i årsbudsjettet

Representantskapet velger styremedlemmer, styrets leder, styrets nestleder og revisor.

Styret i Vigo IKS

I henhold til selskapsavtalen består styret i selskapet av fem medlemmer med varamedlemmer, hvorav ett medlem fra Oslo kommune.

Styret har ansvar for at selskapets virksomhet er organisert på en tilfredsstillende måte, og skal påse at virksomheten drives i samsvar med selskapets formål, selskapsavtalen, selskapets årsbudsjett og andre vedtak og retningslinjer fastsatt av representantskapet. Styret har ansvaret for å ansette daglig leder i selskapet og fører tilsyn med ledelsen. Styret skal sørge for at selskapets regnskaper blir ført i samsvar med lover og forskrifter, og for at selskapets finansforvaltning er betryggende.

Styret skal bl.a. legge fram følgende saker til behandling i representantskapet:

- overordnet strategiplan og eventuelle delplaner
- forslag til økonomiplan og årlige budsjetter
- årsregnskap og rapport om siste års aktiviteter i selskapet

Styret i Vigo IKS har en fire-fem møter pr. år og i tillegg ekstraordinære møter ved behov. Administrasjonen legger fram restanseliste og prosjektportefølje på hvert styremøte. Styret og administrasjonen gjennomførte i 2016 en evaluering av styrets arbeidsoppgaver, og samme år ble det foretatt en SWOT-analyse⁶ i styret. I mai 2017 ble det avholdt et styreseminar med innleid kompetanse med fokus på generelt styrearbeid, roller og habilitet/inhabilitet. Det er planlagt en ny styreevaluering i 2018.

⁶ SWOT-analyse er en analyse som nyttes ved strategisk planlegging eller kartlegging av en organisasjon eller bedrifts egne sterke og svake sider samt identifisering av eventuelle problemer og muligheter som kan påvirke utvikling.

2.2 KONTROLLKRITERIER I IKS-LOVEN OG SELSKAPSAVTALEN

Ut fra lovreglene og selskapsavtalen er det utformet følgende kontrollkriterier for representantskapet og selskapsavtalen.

- Representantskapet er selskapets øverste myndighet og skal behandle selskapets budsjett, økonomiplan og regnskap og velge styremedlemmer, styreleder og styrets nestleder.
- Rogaland fylkeskommune skal ha minst én representant i representantskapet, og det er fylkestinget som velger representant. Valget gjelder for fire år.
- Minstekravene til selskapsavtalen i lovreglene skal være overholdt.⁷ Vi trekker spesielt fram at selskapsavtalen skal ha med selskapets formål.
- Representantskapets leder skal innkalle til møter med minst fire ukers varsel, og innkallingen skal inneholde saksliste.
- Representantskapet skal behandle saker iht. lovreglene og selskapsavtalen.⁸
- Møteleder skal sørge for at det føres protokoll fra møtene, og for at protokollen underskrives av møteleder og to representanter som velges ved møtets start.

Det vises i denne forbindelse til IKS-loven §§ 4, 6-10, samt til selskapsavtalen §§ 5 og 6. Selskapsavtalen har ikke bestemmelse om fungeringstid for representantskapet.

2.3 FYLKESKOMMUNENS PRINSIPPER FOR GODT EIERSKAP

Fylkeskommunen har utarbeidet overordnede eierstrategier for sine selskaper i sin årlige eierskapsmelding. Dette er kalt prinsipper for godt eierskap. Prinsippene gjelder alle selskapene som fylkeskommunen eier, men de antas ikke å være så godt kjent for selskapene, f.eks. Vigo IKS. De er imidlertid allmenngyldige da de bygger på statens eierstrategier.

Prinsippene er ikke direkte bindende for Vigo IKS ettersom de ikke er vedtatt av representantskapet. Slikt vedtak er lite aktuelt ettersom det er så mange andre deltakere (eiere) i selskapet. Andre eiere vil gjerne ha litt andre prinsipper for sine selskaper og eierens prinsipper kan også være motstridende til hverandre. En felles eierstrategi anses derfor mer hensiktsmessig dersom eierne ønsker å utarbeide et eget eierstrategidokument overfor Vigo IKS.

⁷ Selskapsavtalen skal ha med bestemmelser om bl.a. selskapets formål, antall styremedlemmer, deltakernes innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet, den enkelte deltakers eierandel i selskapet og den enkelte deltakers ansvarsandel i selskapet dersom denne avviker fra eierandelen, og antall medlemmer av representantskapet og hvor mange medlemmer den enkelte deltaker oppnevner.

⁸ Ordinært representantskapsmøte første halvår (innen 1. mai) skal behandle årsberetning og årsregnskap, valg/suppleringsvalg til styret, overordnede mål og retningslinjer for driften, samt andre saker som er forberedt ved innkallingen. Ordinært representantskapsmøte andre halvår (innen 15. oktober) skal behandle årsbudsjett og økonomiplan (fire år), eventuelle låneopptak innarbeidet i årsbudsjettet, samt andre saker som er forberedt ved innkallingen.

Vi har nedenfor formulert kontrollkriterier ut fra de to prinsippene som er mest relevante for problemstillingene i den foreliggende eierskapskontrollen.

- Eier skal gi klare mål for selskapet.
- Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Som hovedregel skal det benyttes valgkomite i selskapene ved oppnevning av styret.

Vi har i vedlegg tatt med en fullstendig oversikt over alle fylkeskommunens prinsipper for godt eierskap.

2.4 FYLKESKOMMUNENS REGLER FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSRAPPORTERING

Fylkeskommunen har i eierskapsmeldingen også utarbeidet regler for eierstyring og selskapsrapportering (kalt kjøreregler). Vi tar dette med som kontrollkriterier for eierskapskontrollen. For eierstyring har vi kun tatt med det som er aktuelt for Vigo IKS.

EIERSTYRING

De valgte representantenes roller – eierorgan

- Den valgte representanten i representantskapet skal ivareta fylkeskommunens interesser gjennom en aktiv deltakelse i eierorganet.
- I enkeltsaker av prinsipiell eller av stor betydning kan fylkesutvalget etter delegert myndighet instruere representanten.

Det andre punktet foreslås strøket i fylkeskommunens eierskapsmelding for 2018.⁹ Punktet ble ansett som noe misvisende å inkludere i fylkeskommunens kjøreregler, da det er det til enhver tid gjeldende delegasjonsreglementet «Ansvar og myndighet i Rogaland fylkeskommune» som fastsetter slike bestemmelser. Fylkesutvalget er ikke delegert slik myndighet i gjeldende delegasjonsreglement.

Vi bemerker at det er viktig at dette ikke medfører noen realitetsendringer og at fylkesutvalget fortsatt får tildelt en slik instruksjonsmyndighet.

Det ses ellers bort fra regelen om at det skal utpekes en fraksjonsleder som har særlig ansvar for koordinering i forkant av eiermøter i et selskap. Fylkeskommunen har kun en fast eierrepresentant for Vigo IKS.

⁹ Eierskapsmeldingen skulle vært behandlet av fylkestinget 11.12.2018, men saken ble 27.11.2018 utsatt av fylkesutvalget. Den skal nå til fylkesutvalget i februar 2019, og til fylkestinget i mars 2019. Fylkesutvalget hadde mange saker til behandling i sitt møte 27.11.2018, og ønsket derfor mer tid til å gå gjennom alle sakene. Fylkesutvalget ønsket også at fylkesrådmannen skulle gjøre en vurdering av anbefalingene i vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning. Det vil derfor legges frem en parallell sak med «foreløpig oppfølging» av vår rapport samtidig med eierskapsmeldingen.

SELSKAPSRAPPORTERING

Rapportering og utvikling av eierstrategien for Rogaland fylkeskommune

Ved fylkestingets årlige behandling av eierskapsmelding skal rapportering fra selskapene og fylkeskommunens eierstrategi drøftes samlet. Eventuelle endringer i strategi og/eller tiltak i forhold til enkeltsselskaper skal behandles i dette møtet.

- Fylkeskommunens samlede eierstrategi utformes og følges opp av fylkestinget
- Nøkkeltall, ev. årsrapport og årsregnskap fra selskapene, legges frem for fylkestinget

- Ved behandlingen vektlegges følgende punkter:
 - utviklingen i selskapene generelt og i forhold til utvalgte nøkkeltall
 - risiko og framtidsutsikter
 - behov og ønsker om mulige endringer og tiltak fremover (for eksempel utvikling, styrking)

2.5 KS ANBEFALINGER OM EIERSTYRING, SELSKAPsledelse OG KONTROLL

KS har siden 2009 utarbeidet anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll. Siste versjon er fra november 2015 og inneholder 21 anbefalinger. Under hver anbefaling er det gjerne flere forhold som tas opp og vurderes. Anbefalingene er utviklet av KS Eierforum (nå inngått i KS sin ordinære virksomhet) og justeres og revideres etter behov. De dekker i utgangspunktet områder som ligger i en gråsoner mellom lovregulering og etablert praksis. Anbefalingene gjelder aksjeselskaper (AS), interkommunale selskaper (IKS) og foretak etter kommunelovens kapittel 11. Men de kan selvsagt også brukes/tilpasses ved andre selskapsformer.

Vi har nedenfor formulert kontrollkriterier ut fra de to anbefalingene som er mest relevante for problemstillingene i den foreliggende eierskapskontrollen.

- Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at fylkestinget oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Dersom formålet med selskapet er rene driftsoppgaver er det ingen ting i veien for at administrasjonen sitter i eierorganet.
- Representantskapet bør legge kompetansemessige kriterier til grunn for valg av styremedlemmer. Bruk av valgkomite ved styrevalg bør bestemmes i selskapsavtalen.

Vi har i vedlegg tatt med en oversikt over alle KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll.

2.6 EIERSTYRINGEN AV VIGO IKS

Vi ser her på Rogaland fylkeskommunes eierstyring. Dette er supplert med informasjon som gjelder alle deltakerne (eierne), og er tatt fra kommunerevisjonen i Oslo sin rapport.

Selskapsavtalen er utformet i tråd med kravene i IKS-loven og beskriver mer detaljert om gjennomføring av representantskapsmøter og selskapets styremøter.

På bakgrunn av prosjektets karakter har vi ikke gitt anbefalinger. Vi viser heller til vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning (fra november 2018). Det er der gitt en rekke anbefalinger på overordnet nivå. Disse har også relevans for Vigo IKS.

SELSKAPETS MÅL

Selskapets mål fremgår av selskapsavtalen med selskapets formål og ansvarsområde. Dette blir nærmere utdypet i selskapets strategiplan, som også skal behandles og vedtas av representantskapet.

Det er utarbeidet selskapsavtale (2010) med selskapets formål og ansvarsområde.

Selskapets formål og ansvarsområde (selskapsavtalen § 3)

Selskapets formål og ansvarsområde (2010/2018)
<p>Selskapet skal utvikle/videreutvikle, eie og/eller drifte, alt etter bestilling og i nært samarbeid med deltakerne (eierne), fylkeskommunenes felles inntak- og forvaltningssystem for elever/lærlinger VIGO og alt som ellers står i naturlig sammenheng med dette – eksempelvis skoleadministrative systemer. Selskapet kan la utvikling og drift av ulike systemer settes ut til andre.</p> <p>Selskapet skal videre levere eller formidle nødvendige faglige kurs eller veiledning til deltakerne på de systemer man har rettigheter/driftsoppgaver knyttet til.</p>

Det er utarbeidet revidert selskapsavtale (2018) vedtatt av representantskapet, men selskapets formål og ansvarsområde er ikke endret. Selskapsavtalen (2018) ble vedtatt av fylkestinget i Rogaland fylkeskommune 11.12.2018. Ny selskapsavtale vil ikke være gyldig før alle deltakerne har fattet sine vedtak.

Selskapets overordnede mål og retningslinjer for driften skal behandles av representantskapet ved deres første møte i året. Styret skal til dette møtet utarbeide og legge frem for representantskapet til behandling rammer for strategier. Dette står både i nåværende og ny selskapsavtale.

Vigo IKS sin siste strategiplan er for 2017-2025. Strategien bygger på vedtak om utvikling, drift og videreutvikling som er gjort i styret og representantskapet. Strategiplanen skal bidra til at selskapets formål og ansvarsområde i selskapsavtalen kan realiseres. Strategien angir retning og felles satsningsområder for selskapet i de kommende årene.

Fylkeskommunens eierrepresentant bemerker at selskapets mål - herunder mål for de enkelte prosjektene - har et stort fokus i representantskapet. Selskapet er således veldig målstyrt.

Revisjonens vurderinger

Selskapets mål er klart definert i selskapsavtalens formålsparagraf. Formål og ansvarsområde relaterer seg kun til fylkeskommunenes felles inntak- og forvaltningssystem for elever/lærlinger (VIGO). Det er en utdypning av selskapets mål i selskapets strategiplan. Selskapets strategier skal også behandles av representantskapet. Dette skjer hvert år ved deres første møte i året.

FYLKESKOMMUNES UTØVELSE AV EIERSKAPET GJENNOM REPRESENTANTSKAPET

Fylkeskommunens eierrepresentant i representantskapet er leder av opplæringsutvalget. Vararepresentant er leder i opplæringsavdelingen.

Fylkeskommunens regler for eierstyring (utdrag)

- Den valgte representanten i representantskapet skal ivareta fylkeskommunens interesser gjennom en aktiv deltakelse i eierorganet.
- I enkeltsaker av prinsipiell eller av stor betydning kan fylkesutvalget etter delegert myndighet instruere representanten. (Vi kaller dette for viktige saker)

I tillegg vil det kunne foretas generelle politiske avklaringer forut for saksbehandlingen i representantskapet. Dette står ikke under fylkeskommunens regler for eierstyring i eierskapsmeldingen, men avklaringer i enkelte saker vil kunne bli gitt av fylkesordfører eller fylkesrådmann. Det er vesentlig at disse avklaringene ikke erstatter fylkesutvalgets instruering av eierrepresentanten ved viktige saker. Fylkeskommunens administrasjon vil fremover også utarbeide en liste over prioriterte selskaper hvor eiersaker skal kunne diskuteres på forhånd før møter i generalforsamling/representantskap.¹⁰

Det har vært noen viktige saker i representantskapet for Vigo IKS. Dette er saker om nytt skoleadministrativt system (Visma) og om ny kostnadsfordeling eierne. Det ble ikke her gitt noen instruering av fylkesutvalget til eierrepresentanten. Eierrepresentanten savner en fast struktur for fylkesutvalgets instruering ved viktige saker.

Alle eiernes utøvelse av eierskapet gjennom representantskapet (2015-2017)

Alle deltakerne i selskapet var representert med ett medlem, og med personlig vara, i tråd med IKS-loven og selskapsavtalen. Møtene i representantskapet ble gjennomført innenfor selskapsavtalens frister, og representantskapet behandlet budsjett, økonomiplan, årsmelding og årsregnskap samt valg av styremedlemmer i tråd med selskapsavtalen.

¹⁰ Informasjon fra vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning.

Innkalling uten saksliste ble sendt ut minst fire uker før møtet. Sakslisten med dokumenter ble lagt ut syv dager før møtene. Det er ikke i tråd med IKS-loven og selskapsavtalen. Loven og selskapsavtalen fastslår at innkallingen med sakslisten skal varsles representantene minst fire uker før møtene.

Det ble ført referater fra møtene som ble godkjent i påfølgende møte, men disse ble ikke underskrevet av møteleder og to representanter som ble valgt ved møtenes start. Dette er ikke i tråd med IKS-loven som fastslår at protokoll fra møtene skal underskrives av møteleder og to valgte representanter som velges ved møtenes begynnelse.

Selskapets årsmelding og årsregnskap ble lagt fram for representantskapet i de ordinære møtene. Dette er i tråd med IKS-loven og selskapsavtalen. I møtene ble det også lagt fram økonomiske tertialrapporter og statusrapporter for de enkelte prosjektene med informasjon om måloppnåelse og økonomi.

Revisjonens vurderinger

Fylkeskommunen utøver sitt eierskap gjennom representantskapet. Fylkeskommunens eierrepresentant har imidlertid ikke blitt instruert av fylkesutvalget ved viktige saker. En slik instruering er ikke et obligatorisk krav i fylkeskommunens regler for eierstyring. Det synes derfor å kunne være behov for en innskjerping av regelen. Vår vurdering er i tråd med det som fremkom av vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning.

FYLKESKOMMUNENS OPPFØLGING OG EVALUERING AV SELSKAPET

Fylkeskommunen har årlig selskapsrapportering til fylkestinget ved fremleggelsen av eierskapsmeldingen. Dette omfatter også Vigo IKS.

Fylkeskommunens regler for selskapsrapportering (utdrag)

- Ved fylkestingets årlige behandling av eierskapsmeldingen skal rapportering fra selskapene og fylkeskommunens eierstrategi drøftes samlet. Eventuelle endringer i strategi og/eller tiltak i forhold til enkeltelskaper skal behandles i dette møtet.
- Ved rapporteringen fra selskapene vektlegges utviklingen i selskapene generelt og i forhold til utvalgte nøkkeltall, risiko og framtidsutsikter, samt behov og ønsker om mulige endringer og tiltak fremover (for eksempel avvikling, styrking).

Data fra selskapene blir presentert i et eget vedlegg (kalt fylkeskommunens konsernstruktur). Dette er et omfattende vedlegg da fylkeskommunen har mange selskaper. Det er ellers ingen fast rapportering til fylkestinget om Vigo IKS.

Det vil ved viktige saker måtte være en eller annen form for tilbakemeldinger fra eiermøtene. Fylkeskommunens eierrepresentant holder fylkesordfører og fylkesrådmann orientert om behandlingen av viktige saker i representantskapet.

Revisjonens vurderinger

Fylkeskommunen har etablert regler for oppfølging og evaluering av alle sine selskaper ved sin årlige eierskapsmelding, og fylkeskommunens eierrepresentant holder fylkesordfører og fylkesrådmann orientert om behandlingen av viktige saker i representantskapet. Vi har imidlertid i vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning anbefalt fylkeskommunen å se på om det kan være hensiktsmessig å skille behandlingen av eierskapspolitikken og selskapsrapporteringen. Et slikt skille kan medføre at selskapsrapporteringen får et større fokus. Fylkestinget kan da også ta stilling til om de ønsker en mer utfyllende rapportering om vesentlige selskaper. Hvorvidt Vigo IKS er et slikt vesentlig selskap, blir opp til fylkeskommunen selv å vurdere.

EIERNES STYREVALG

Styret i Vigo IKS består av fem medlemmer med bakgrunn fra utdanning, IT, juridisk- og innkjøpskompetanse. Rogaland fylkeskommune har pr. dato ingen styremedlemmer i selskapet. Dette gjelder også varamedlemmer.

I nåværende selskapsavtale står det ikke noe om bruk av valgkomite ved styrevalgene for selskapet. Valgkomite har likevel de siste årene vært brukt. I ny selskapsavtale er bruk av valgkomite tatt med. Det står der at representantskapet velger representantskapets leder og nestleder samt valgkomite.

Styrevalgsprosessen (2015-2017)

Informasjonen om styrevalgsprosessen nedenfor er tatt fra kommunerevisjonen i Oslo sin rapport.

Kriterier for representantskapets valg av styremedlemmer

- Styret skal bestå av medlemmer fra hver av de tre regionene, øst, sør-vest og nord
- Kompetansen i styret skal dekke IT-kompetanse, juridisk, innkjøpskompetanse, fylkesrådmanns- og utdanningskompetanse
- Kjønnsbalanse etter lovregler for styresammensetning

Det ligger ingen føringer i selskapsavtalen med hensyn til hva slags kompetanse styret skal ha. Styresammensetningen har derimot helt siden selskapet ble stiftet, hatt utdanning, IT og juridisk kompetanse. I tillegg har det vært nødvendig å oppfylle lovreglenes krav til kjønnsbalanse og sikre at alle opplæringsregionene er representert i styret.

Revisjonens vurderinger

Styrevalgsprosessen sikrer at styret har tilstrekkelig kompetanse med tanke på selskapet. Det brukes valgkomite for alle eierne hvor styrets samlede kompetanse vektlegges.

VEDLEGG

Om selskapskontroll

Selskapskontroll er hjemlet i kommuneloven [§ 77 nr. 5](#) og for øvrig nærmere omtalt i forskrift om kontrollutvalg [kapittel 6](#) (§§ 13 – 15). Innholdsmessig deles selskapskontroll i to komponenter:

- *Eierskapskontroll* er den obligatoriske delen av selskapskontroll, jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 første ledd. Den omfatter kontroll med forvaltningen av (fylkes-)kommunens eierinteresser, herunder å kontrollere om den som utøver eierinteressene gjør dette i samsvar med (fylkes-)kommunens vedtak og forutsetninger.
- *Forvaltningsrevisjon* er den frivillige delen av selskapskontroll, jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 andre ledd, og er nærmere omtalt i forskrift om revisjon kapittel 3 (§§ 6 – 8), jf. forskrift om kontrollutvalg kapittel 5 (§§ 9 – 12) og RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. Den omfatter systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger, jf. forskrift om revisjon § 7 første ledd.

Bakgrunnen for eierskapskontrollen av Vigo IKS¹¹

Kontrollutvalget i Sør-Trøndelag fylkeskommune bestilte i 2017 en selskapskontroll av Vigo IKS. I den forbindelse ble de andre eierne invitert til å delta i selskapskontrollen og gjennomføre egne eierskapskontroller av selskapet. Revisjon Midt-Norge har samtidig med eierskapskontrollene utført selskapskontrollen av selve selskapet. Denne rapporten forventes ferdigstilt tidlig i 2019. Våre problemstillinger i eierskapskontrollen er tatt fra Revisjon Midt-Norge sin prosjektplan (mandat) for hele selskapskontrollen.

Utarbeidelse av rapporten

Rapporten om Vigo IKS er utarbeidet av forvaltningsrevisor Rune Eskeland. Rapporten er gjennomgått av fagansvarlig for forvaltningsrevisjon Christian Friestad. Mandat for gjennomføring av prosjektet ble vedtatt av kontroll- og kvalitetsutvalget i møte 31.05.2018.

Kontrollkriterier

Kontrollkriterier er krav eller forventninger som revisjonen bruker for å vurdere funnene i undersøkelsene. Kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks. lovverk og politiske vedtak.

I dette prosjektet er følgende kontrollkriterier anvendt:

- Lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)
- Selskapsavtale for Vigo IKS
- Fylkeskommunens prinsipper for godt eierskap (overordnede eierstrategier)
- Fylkeskommunens regler for eierstyring
- KS Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

Metode

Metodisk har vi benyttet intervjuer og dokumentgransking. Vi har hatt møte med fylkeskommunens eierrepresentant og vararepresentant i representantskapet.

Vi har også brukt informasjon om Vigo IKS innhentet fra kommunerevisjon i Oslo. På vegne av de andre revisjonsenhetene, har de samlet inn opplysninger fra Vigo IKS og egenerklæringer fra representantskapet og styret. Vi har fått tilsendt deres rapport i den forbindelse. På bakgrunn av prosjektets karakter har vi ikke gitt anbefalinger. Vi viser heller til vårt prosjekt om fylkeskommunens eierskapsforvaltning (fra november 2018). Det er der gitt en rekke anbefalinger på overordnet nivå. Disse har også relevans for Vigo IKS.

¹¹ Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag er fra 2018 slått sammen til Trøndelag fylkeskommune. Kontrollutvalgene, kontrollutvalgssekretariatene og revisjonsenhetene er da også slått sammen. Dette er i dag Kontrollutvalget i Trøndelag fylkeskommune, Konsek Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge SA. KonSek Trøndelag IKS er en fusjon mellom Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS og Komsek Trøndelag IKS. Revisjon Midt-Norge SA er en sammenslåing av selskapene Revisjon Midt-Norge IKS og KomRev Trøndelag IKS.

Dokumentliste (kilder)

Vi henviser til følgende kilder:

Lovregler

- Lov om interkommunale selskaper av 29. januar 1999

Eierstrategi/eierstyring og selskapsledelse

- KS (2015): Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll
- NIBR (2015): Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap
- Kommuneforlaget (2011): Kommunalt eierskap - roller, styring og strategi av Vibeke Resch-Knudsen
- Kommuneforlaget (2012): Styring av kommunalt eide selskaper av Vibeke Resch-Knudsen

Vigo IKS

- Selskapsavtale for Vigo IKS (2010 og 2018)
- Strategi for Vigo IKS 2017-2025
- Selskapets årsmeldinger (2016 og 2017)

Rogaland fylkeskommune

- Rogaland fylkeskommune sine nettsider (Eierskap og samarbeid)
- Rogaland fylkeskommunes eierskapsmelding 2017 (fylkestinget sak 126/17 fra 12.12.2017)
- Etableringen av og deltakelsen i Vigo IKS (fylkestinget sak 106/10 fra 07.12.2010)¹²
- Vigo IKS - Anskaffelse av nytt skoleadministrativt system (fylkestinget sak 33/13 fra 11.06.2013)
- Ny selskapsavtale for Vigo IKS (fylkestinget sak 150/18 fra 11.12.2018)

Andre kilder

- Kontrollutvalgssekretariat Midt-Norge IKS: Deltagelse i selskapskontroll av Vigo IKS (oppdatert invitasjon fra 23.11.2017)
- Revisjon Midt-Norge IKS: Selskapskontroll av Vigo IKS (prosjektplan fra 13.11.2017)
- Kommunerevisjonen i Oslo: Eierskapskontroll - Vigo IKS (rapport 02/2018 fra 08.03.2018)
- Rogaland Revisjon IKS: Eierskapsforvaltning i Rogaland fylkeskommune (november 2018)
- Rogaland Revisjon IKS: RfK - Overordnet analyse - Plan for selskapskontroll 2016-2019 (august 2016)

¹² Saken ble kalt «Vigo-sentralbase. Oppretting av et felles interkommunalt selskap (IKS) for alle fylkeskommunene.

Fylkeskommunens overordnede eierstrategier

Rogaland fylkeskommune sin eierskapsmelding (versjon 2017)

3.4 Prinsipper for godt eierskap

I Regjeringens eierskapsmelding fremholdes statens prinsipper for godt eierskap. De 10 prinsippene retter seg mot alle statlige heleide og deleide selskaper. Prinsippene tar for seg styresammensetning og styrets rolle, åpenhet om eierskapet og krav til likebehandling av aksjonærene. I tillegg fremholdes krav til alle selskapene om styrets ansvar og oppgaver i forhold til miljøhensyn, HMS, likestilling, etikk, integrering og samfunnsikkerhet.

Samtidig med at stortingsmeldingen (om statlig eierskap) ble lagt frem, ble det også lagt frem nye retningslinjer for godtgjørelse i selskaper med statlig eierskap. Her fremgår det at staten skal stemme nei på generalforsamlingen, dersom det fremmes forslag om opsjoner i selskaper hvor staten er eier.

Gjennom arbeidet i den interkommunale gruppen er utformingene av prinsipper for godt eierskap drøftet. Å komme frem til et felles resultat er en styrke og en reell mulighet for at prinsippene kan bli tatt aktivt i bruk. Felles prinsipper for godt eierskap er tilsvarende med på å styrke forutsigbarhet i eierstyringen for selskapsstyrene.

Prinsippene bør gjøres gjeldende uavhengig av selskapsform og hvilken målsetning eierne har med selskapet eller samarbeidet, og bør følgelig legges til grunn for alle eierskap hvor fylkeskommunen har vesentlige eierinteresser.

Krav rettet mot eier

1. Før en mulig selskapsdannelse bør det analyseres hva eier ønsker oppnådd ved å opprette et selskap fremfor en mer tradisjonell etatsorganisering. Tilsvarende analyse bør gjøres ved utarbeiding av eierstrategi.
2. Det skal være åpenhet knyttet til fylkeskommunens eierskap.
 - a) Meroffentlighet skal være et prinsipp (FT 109/11).
 - b) Det skal være åpenhet rundt fylkeskommunens valg av styremedlemmer.
 - c) Det skal være åpenhet rundt godtgjørelse til styret.
 - d) Fylkeskommunens representanter i selskapene skal fremme åpenhet om selskapenes virksomhet (FT 109/11)
3. Eier bør fremme sine interesser gjennom generalforsamling og representantskap.
 - a) Politisk vedtatt eierstrategi binder deltakerne i generalforsamling og representantskap.
 - b) Det bør utarbeides en aksjonær-/eieravtale som beskriver forholdet mellom eierne, informasjon til eierne utenom representantskap/generalforsamling, selskapets virksomhet og valg av styret.
4. Eier gir klare mål for selskapet. Styret er ansvarlig for realisering av målene.
 - a) Eierskapet bør være forutsigbart og langsiktig (utover fire år).
 - b) Eierne i samspill med styret og ledelsen skal sikre god ledelse av selskapet. Herunder bør fokuseres hvordan eierne og styret sammen skal kunne påvirke ledelsens arbeid med utgangspunkt i selskapets behov.
 - c) Aktiv eierstyring krever tverrpolitisk forståelse av hvorfor fylkeskommunen er engasjert i selskapet.
 - d) Eier bør utforme styreinstruks som beskriver styrets mandat og sammensetning, styremøtenes forretningsorden og saker som skal styrebehandles, saksbehandlingsregler (lovgrunnlag), og informasjon utenom styremøter.
 - e) Det bør være klart skille mellom eier og kunde/bruker for å unngå mistanke om at selskap hvor fylkeskommunen står som eier forfordes/ gis fordeler i forhold til andre selskaper, eller at det stilles for lave krav fra eier eller på andre måter er tildelt ressurser som gir et ekstra konkurransefortrinn.
 - f) Hvorvidt selskapet skal utføre oppgaver etter egenregiprinsippet, eller konkurranseeksponeres, bør tydelig fremgå av vedtekter eller selskapsavtale.

g) Gjennom krav til resultat og rapportering gir eieren tydelig signaler på hva som forventes av virksomheten. Det er naturlig at eier måler resultatkrav uttrykt med avkastning på den kapitalen de forvalter, krav til kundetilfredshet og HMS forhold, samt likestillingskrav i forhold til styrende organer.

h) Det bør utarbeides en klar og forutsigbar utbyttepolitikk. I selskaper der virksomheten har karakter av næringsdrift, bør en offentlig eier stille de samme krav til avkastning på investert kapital, som det en privat eier vil gjøre.

Krav rettet mot selskapet

5. Foretaket skal være bevisst sitt samfunnsansvar.

a) Selskapene bør rapportere etter prinsippet om bærekraftig utvikling, det vil si å integrere økonomisk, miljømessig og sosial rapportering.

6. Eierne skal likebehandles.

a) Selskapet skal gi dekkende informasjon i god tid om saker som er til behandling, saksdokumentene bør være utførlig nok til at eierne kan ta stilling til alle saker som behandles.

b) I aksjeselskaper bør innkalling og saksdokumenter til generalforsamling sendes minst fire uker før generalforsamlingen.

c) For interkommunale selskaper skal innkalling og saksdokumenter til representantskapsmøte sendes minst to uker før møtet skal holdes.

7. Selskapets åpningsbalanse skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.

a) Finansieringen av selskapet må tilpasses typen av virksomhet.

b) Selskapet bør ha en egenkapital som er tilpasset mål, strategi og risikoprofil.

c) Selskapet bør ha en strategi på kapitalbinding - stor kapital kan anses å ikke være ønskelig for fylkeskommunen.

d) Lønns- og insentivordninger utformes slik at de fremmer verdiskapingen, og skal være rimelige. Hovedprinsippet bør være at selskapene med fylkeskommunen som eier følger gjeldende lønnsstrategi hos eierne.

8. Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Styremedlem representerer foretaket.

a) Styresammensetningen må sees i forhold til formål, ulike selskaper krever ulike tilnærminger til styrets sammensetning.

b) Det er viktig at styret velges med fokus på selskapets behov, vedkommendes kompetanse og styrets totale sammensetning.

c) Det vektlegges at begge kjønn er representert i styret. Det skal tilstrebes at det kjønn som er i mindretall representerer 40 % av medlemmene.

d) Som hovedregel skal det benyttes valgkomite i selskapene ved oppnevning av styret. Gruppelederne i fylkestinget er valgkomite for fylkeskommunale foretak og i selskap der fylkeskommunen eier 100 %. Valgkomiteens innstilling legges frem for fylkestinget til behandling ved nyvalg og/eller suppleringsvalg

e) I selskaper med betydelige sektorpolitiske målsettinger bør det vurderes konkret om styrets medlemmer bør ha nær tilknytning til fylkeskommunens politiske og administrative ledelse.

9. Styret skal, overfor daglig leder, på uavhengig grunnlag ha en aktiv rolle med henhold til service, kontroll, strategi og ressursituasjon. Styret bør:

a) Tilrettelegge for god dialog på generalforsamlingen mellom eiere, styret og ledelsen.

b) Fastsette en årlig plan for sitt arbeid med særlig vekt på mål, strategi og gjennomføring.

c) Utarbeide plan for eget arbeid og egen kompetanseutvikling, samt evaluere sin virksomhet.

d) Nye styremedlemmer skal tilbys opplæring om virksomheten og i rammene for styrets arbeid i selskapet/foretaket. I styret med valgperiode på 2 år må tilstrebes at ikke hele styret skiftes ut samtidig.

10. Saksforberedelse til møter i eierorgan

a) I alle selskaper stilles krav om at sakliste og saksdokumenter til representantskapet, generalforsamlingen eller andre eierorgan i selskapet skal sendes ut min. 30 dager før møtet. Dokumentene sendes fylkesordfører/valgte representanter og fylkesrådmannen.

Fylkeskommunens kjøreregler

Rogaland fylkeskommune sin eierskapsmelding (versjon 2017)

Dette omfatter fylkeskommunens regler for eierstyring og selskapsrapportering – og regler for opplæring av folkevalgte representanter i eierorganer og styrer.

3.5 Kjøreregler

Arbeidsformer for politisk og administrativ utøvelse av eierstyring

1. De valgte representantenes roller – eierorgan og styrer:

- a) De valgte representantene i representantskap, bedriftsforsamling og generalforsamling skal ivareta fylkeskommunens interesser gjennom en aktiv deltakelse i selskapenes eierorgan.
- b) I styrene løses oppgaver til beste for selskapets utvikling og i samsvar med eiernes krav.
- c) Der det er mer enn én representant valgt av fylkestinget, skal det utpekes en fraksjonsleder som har særlig ansvar for koordinering i forkant av eiermøter i selskapet.
- d) I enkeltsaker av prinsipiell eller av stor betydning kan fylkesutvalget etter delegert myndighet instruere representantene.

2. Opplæring av folkevalgte representanter i eierorgan og styrer:

Som et ledd i praktisering av eierskapspolitikk generelt og roller og utøvelse av oppgaver i eierorgan og styrer spesielt, vil fylkesrådmannen tilby et opplæringsprogram for folkevalgte etter konstituering av nytt fylkesting.

3. Rapportering og utvikling av eierstrategien for Rogaland fylkeskommune:

Ved fylkestingets årlige behandling av eierskapsmelding skal rapportering fra selskapene og fylkeskommunens eierstrategi drøftes samlet. Eventuelle endringer i strategi og/eller tiltak i forhold til enkeltselskaper skal behandles i dette møtet.

- a) Fylkeskommunens samlede eierstrategi utformes og følges opp av fylkestinget
- b) Nøkkeltall, ev. årsrapport og årsregnskap fra selskapene, legges frem for fylkestinget.
- c) Ved behandlingen vektlegges følgende punkter:

- √ utviklingen i selskapene generelt og i forhold til utvalgte nøkkeltall
- √ risiko og framtidsutsikter
- √ behov og ønsker om mulige endringer og tiltak fremover (for eksempel avvikling, styrking)

KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll (oversikt)

Versjon november 2015

Det bemerkes at vi her kun har tatt med en oversikt over hovedpunktene i KS sine anbefalinger. KS sine fullstendige anbefalinger kan leses på KS sine nettsider.

Nr. 1 OBLIGATORISK OPPLÆRING AV OG INFORMASJON TIL FOLKEVALGTE

Kommunene bør som en del av sitt folkevalgtprogram gjennomføre obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden. Det anbefales også at det nye kommunestyret tidlig i perioden får en oversikt over status for selskapene.

Nr. 2 VURDERING OG VALG AV SELSKAPSFORM

Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset selskapets formål, eierstyringsbehov, samfunnsansvar, hensynet til innsyn, markedsforhold og det aktuelle lovverket.

Nr. 3 FYSISK SKILLE MELLOM MONOPOL OG KONKURRANSEVIRKSOMHET

Selskaper som opererer i et marked i konkurranse med andre aktører i tillegg til monopolvirksomhet, bør som hovedregel skille ut den markedsrettede delen av virksomheten for å unngå rolleblending og kryssubsidiering.

Nr. 4 UTARBEIDELSE AV EIERSKAPSMELDINGER

Kommunestyrene bør hvert år fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper.

Nr. 5 UTARBEIDELSE OG REVIDERING AV STYRINGSKAPASITETER

Kommunestyret skal utarbeide og bør jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.

Nr. 6 EIERMØTER

KS anbefaler at det jevnlig gjennomføres eiermøter for å bidra til god eierstyring og kommunikasjon med eierne i selskapet. Et eiermøte er et møte mellom representanter fra kommunen som eier, styret og daglig leder for selskapet.

Nr. 7 EIERSKAPETS SAMMENSETNING OG FUNKSJON

Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierskapet. Eierstyring skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak.

Nr. 8 GJENNOMFØRING AV GENERALFORSAMLINGER OG REPRESENTANTSKAPSMØTER

De formelle eiermøtene er generalforsamling eller representantskap. Det er styret som innkaller. Bestemmelser om innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker.

Nr. 9 SAMMENSETNINGEN AV STYRET

Det er eiers ansvar å sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps virksomhet. Det anbefales at kommunen sikrer opplæring av styremedlemmene.

Nr. 10 VALGKOMITE OG STYREUTNEVNELSER

Ved valg av styret til kommunalt eide selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomite.

Nr. 11 KJØNNMESSIG BALANSE I STYRENE

Det anbefales at eierorganet uavhengig av organisasjonsform tilstreber balansert kjønnsrepresentasjon. Styremedlemmene behøver ikke være bosatt i kommunen.

Nr. 12 RUTINER FOR Å SIKRE RIKTIG KOMPETANSE I SELSKAPSTYRENE

Eier har ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. Eier bør også anbefale styret selv jevnlig å vurdere egen kompetanse ut fra eiernes formål med selskapet. Det er derfor anbefalt flere rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

Nr. 13 STYRESAMMENSETNING I KONSERNMODELL

Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styre.

Nr. 14 OPPNEVNELSE AV VARAREPRESENTANTER

Der det utpekes varamedlemmer til styret bør ordningen med numeriske varamedlemmer benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

Nr. 15 HABILITETSVURDERINGER

Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styre i selskaper.

Nr. 16 GODTGJØRING AV STYREVERV

Kommunen bør i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmelding ha en prinsipiell diskusjon om godtgjøring av styreverv. Denne bør danne grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar.

Nr. 17 REGISTRERING AV STYREVERV

Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på www.styrevervregisteret.no.

Nr. 18 ARBEIDSGIVERTILHØRIGHET I SELVSTENDIGE RETTSSUBJEKTER

Det anbefales at selskapene søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon. KS Bedrift vil være et naturlig valg for mange av disse selskapene.

Nr. 19 UTARBEIDELSE AV ETISKE RETNINGSLINJER

Eier bør påse at selskapsstyrene utarbeider, og jevnlig reviderer, etiske retningslinjer for selskapsdriften.

Nr. 20 SÆRLIG OM ADMINISTRASJONSSJEFENS ROLLE I KOMMUNALE FORETAK

Det anbefales at kommunestyrene ved opprettelse av kommunale foretak diskuterer administrasjonssjefens rolle og handlingsmuligheter overfor daglig leder.

Nr. 21 UTØVELSE AV TILSYN OG KONTROLL

Kommunestyret har både et tilsyns og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket etterlevs og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollansvaret gjelder også når virksomheten er skilt ut i egne selskaper.

Rogaland Revisjon IKS

Lagårdsveien 78
4010 Stavanger

Tlf 40 00 52 00
Faks 51 53 40 03

www.rogaland-revisjon.no